

ИЧ 29
рт.сло
НОО
ФТИ
спортын
түрүү
ысөөн
рук хо
40 ороно
тэйшүү
ахан ба
дамал ко
ээлбэ.
ай нют
-Бэрээ
н хургу
ндын ка
р Алекс
итаяа ору
май шэгн
ёрдохи
н меда
дэб угра
ушөө
едаальн
а юм.
тангата
добо.
анга уба
айна. Эд
Александр
ь Се
ханов
й
Европын
үлөө мур
хотодо ур
адай гур
ондын кл
ер Свет
р Алекс
амта Ро
а кома
агдажа, т
улай дун
ин чемпи
оноо дэл
чемпион
үрүсөөнд
шэгнү
ЕТИКЭ.
үрээшье
үнгэн ат
коммер
эдэбхитэ
хэдээ тэл
алта туй
Улаан-У
эй алба ха
асхооро
ын маст
эгээн К
э үнгэргэ
асхооро
километр
с 15 мин
талажа, и
ган дол
ь респуб
доно. Нүү
ай Ар
үнгэргэг
хооронд
баадаа
хэн байх
ай сэрэг
етикээр
ээлхэн
кт-Петер
үнгэргэг
эргэй ок
нурида
ов 8 кило
аа, 5-дах
гын мас
й Жулин
байна.
ЖИЖИ
гельс
графин г
блэгдээ.
он: 240-45
ртойгоор
ганхай.
9.
л: үндэст
1 (даагш
дэй) - 233

Эхэ найхан нютагаа эд жамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
НОЯБРИН
30
Убэлэй эхин шарагшан
гахай
харын 20
СУББОТО
гарагай 7
№230 (19570)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛ УРМАШУУЛАГДАБА

Хан Оронгын колхозой таряашад ба малшад ажахын хүдэлмэришэдэй хайндэр эгээлбэ. Колхозой түрүүлэгшэ Дондог Доржиев Цыремпилов таряа хурялгын болон ажалай дүнгүүдые согсолон, ажалай дутуу хурялгууд, амжалтанууд тухай элдхэл хэе.

В.К.Хазагаев, П.Г.Санжиев гэгшэд үнгэтэ телевизорээр шагнагдаба. Түрүү хаалишад Б.Б.Дамдинцыренова, Л.Р.Ринчинова, Т.Ц.Бадмаева мүн лэ япон телевизорээр урмашуулагдаа, гадна ажалай 50 түрүүшүүдэ колхозой правлениин болон профкомой зүгһөө автомагнитола, видеомагнитофон барюулагдаба.

В. БАТОРОВ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

НЮТАГАЙ ҮЛГЭРЭЙ ХОНИД ОЛОШОРХО

Сайкалийн нарин нооһотой хонида түхэлэй хонидые үлгэрлэжэ ажал хүүлэй үедэ байка доторнай ябуулагдахытай. Мүн тиихэдэ үбһэ шаар дугамаг зарим хонида шэрхи, сагай хонида балай хамаархадаггүй үлгэр, шэрүүн нооһотой хонида үлгэрэй хонидые болгохо гэхэн шэглэлээр үлгэрүүд абтана. Тиигэжэ үлгэрүүдтэ республикын ажахын ба эдэе хоолой хонидын харюусалгатай үлгэрүүдтэ, БГСХА-гай үлгэрүүдтэ, МЭР-ийн эрдэмтэдэй, үлгэрүүдтэ мэргэжэлтэдэй үлгэрүүдтэ Монгол, Хитад үлгэрүүдтэ. Эндэһээ жэл бүри 3-4 үлгэр хони худалдан абажа үлгэр гэхэн Хүдөө ажахын үлгэрүүдтэ түсэб үлгэрүүдтэ захиалань. Мүнөө үлгэрүүдтэ гол түлэб хусануудые үлгэрүүдтэ абахаар тэдэнэр үлгэрүүдтэ. Шэрүүбтэр нооһотой үлгэрүүдтэ хонида Захааминай, үлгэрүүдтэ Шэбэрэй аймагуудта үлгэрүүдтэ, харин үлгэрүүдтэ, Хорин, Хэжэнгын үлгэрүүдтэ мүн лэ шэрүүбтэр, үлгэрүүдтэ нооһотой 2000-аад хонид үлгэрүүдтэ бии юм гээд хануулаа.

МҮНӨӨДӨӨ МЭР УНГАГАДАХАГҮЙ

Улаан-Удын мэр байһан

В.Шановаловые ажалһаань болюулха гэхэн хотын горсоведэй депутатуудай шийдхэбэри, мүн Буряад Республикын Президентын Зарлиг хүүлэй үедэ хэды шууяатайб, арсалдаатайб. Республикын Арадай Хуралай хаяхана үнгэрһэн сессии дээршье, тус асуудал зүбшэн хэлсэхэ сагаараншье, депутатуудай олоороо үгэ хэлэхээршье эгээл шухала юм шэнгээр ханагдахаар байгаа хэн. Депутатууд бүхы дээрээ 6 час шахуу сагаа тус асуудалда зорюулаад (Парламентын 1 часай хүдэлмэри 1,5 миллион түхэриг гаргашатай юм ха)— горсоведэй шийдхэбэри баталхагүй, тэрэниие гансал хараадаа абаха, хотын депутатуудта сүүдтэ хандахыень дурадхаха ба тус асуудалаар сүүдэй шийдхэбэри хүлээхэ гэхэн тогтоол абабад. Энэмнай ямар удхатайб гэхэдэ—хаяр мэрэй хунгалта болохогүй, нютагай өөһэдын хүтэлбэри тухай хуулида хубилаалта оруулагдахагүй, мэр байһан В.Шановалов тушаа асуудал ээлжээтэ сессинүүд дээрэ зүбшэн хэлсэхэ болон бусад асуудалнууд болоно. Юундэ ээлжээтэ сессинүүд дээрэ гэбэл—сүүдэй хэрэгэй ямар үни удаан унжагайрдагыень булганда мэдээжэ ха юм.

Мүнөө дээрээ мэрэй уялгануудые урдань тэрэнэй

орлогшонь байһан А.Прейзнер бэелүүлнэ. Теэд албанай элдэб олон асуудалнуудые тэрэнэй шийдхэхэнь хараа байтар хизаарлаатай ха юм даа.

В. ШАГДУРОВ.

ЭТИГЭЛЭЙ ТЕЛЕФОНООР ХАНДАХА АРГАТАЙТ

Хэрбээ хэн нэгэн ямаршьеб даа дутуу дундануудтай ушарбал, гүрэнэй хуули бүдүүлгээр хазгайруулжа байһан баримта мэдээд, тэрэнээ зүрхэ сэдхэхэдэе буруушаан шүүмжэлээ хаа, зоние мэхэлжэ элдэб арга боломжо хэрэглэдэг эмхи зургааниие гү, али фирмые элирүүлбэл—Буряад Республикадахи албан татабарин албанай ба налогово полициин этигэлэй телефоноор үдэршье болог хүнишье, хэдынье сагта хонходожо мэдээсэхэ дүүрэн аргатай. Тиихэдэ, танай мэдээсэлээр шалгалта үнгэргэгдөөд дутуу дунданууд элирүүлэгдэжэ яла тохогобол, бүхы ялын 10 процентнь танда үгтэхэ ёһотой. Хэн хонходооб, мэдээсээб гэжэ хаанашье хэлэгдэхэгүй, дурсагдахагүй жэшээтэй.

Этигэлэй эдэ телефоноудай номернууд гэхэдэ иимэ:
6-34-64, 6-12-55.

Эндэ тэндэ шэбир-һабир гэжэ ябахын орондо, этигэлэй телефоноор хандыг.

А. ДОРЖИЕВ,
Буряад Республикадахи
Гүрэнэй налогово инспекциин
мэдээсэлэй албан.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ:

Түрэл нютагтаа түрүү зэргэтэй
ЗОНОЙ ТҮЛӨӨ ЗОРИГ 3
ҺЭШХЭЛЭЭРЭЭ

ТОЛМО 4-5

"Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ойдо
ТЭМСЭЛЭЙ ЖЭЛНҮҮД 6-7

байгал шадарай нютагүүдта 8

"Буряад үнэн" — 97

ХҮНГЭЛЭЛТЭТЭЙ ЗАХИЛ ҮРГЭЛДЖЭЛНӨӨР

Хүндэтэ уншагшад!

Почтын хэлхээ холбооны федеральна управлениин начальник А.Ц.Ринчиноватай хэлсэхэнэй ёһоор хүнгэлэлтэтэй захилнай декабрь харын туршада хүсэндөө байха болобо. Тиимэһээ хотодо, хүдөөдэнье ажаһууһан уншагшаднай нэгэл адли сэнгээр декабрь соо захиха аргатай:

- 1 харын — 11010 түх.
- 2 харын — 22020 түх.
- 3 харын — 33030 түх.
- 6 харын — 66060 түх.

Редакцида ерэжэ, 30 мянган түхэригөөр хахад жэлэй захил хэжэ болохо. 15 мянгаар 3 харын захил хэхэдэнье болохол даа. Гадна дайнай инвалидууд 15 мянган түхэригөөр хахад жэлэй захил хэхэ аргатай.

Хүндэтэ уншагшад! "Буряад үнэнөө" хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захихаяа шамдаал даа!

Редколлеги.

ТҮМЭР ЗАМ ДЭЭРЭ АЮУЛГҮЙЕ САХИТ!

Байгша оной эхинһээ түмэр замай переездүүд дээрэ 690 жолоошон дүримүүдые хазгайруулан байна. Эдэнэй 231-ниинь яла түлэхэ баатай болоо.

Светофорой ба абяанай дохёогой хүдэлжэ байгаашье хаа, хаалгатай шлагбаумуудые тойрон гарахые һэдэгшэд илангаяа олон. Мүн дүгэ ерэнэн поездын урдуур гараха ушарнууд хазгайруулгануудай 32 процент болоно.

Иимэ гэнэ усал, аюул нэргылхэ гэшэ гүрэн түрын удха шанартай болоо. Ростов-на-Дону хотодо хүүгэдые абаад ябаһан автобусой хохидолдо ороһон ушар шанга хургаал-һануулга мүн лэ.

Манай дистанци энэ талаар ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулна. Городой, районуудай бүхы автоажахынуудта бэшэгүүд эльгээгдээ. 1905 оной Революциин гудамжын харууһалагдаагүй переезддэ

светофорой сигнализаци тодхогдоо. Жердэвэй нэрэмжэтэ үйлсэдэ мүн лэ иимэ зүйл тодхогдохо.

Жэл бүри автотранспортна, харгы ашагалгын эмхинүүдтэй, ГАИ-тай суг переездүүд шалгададаг. Теэд иимэ шалгалтануудта хабаадаг городой эмхинүүд олон тээ харгын тэмдэгүүдые табинагүй, эрилтэ бэелүүлнэгүй. Энээидэ анхарха шухала.

Автотранспортын жолооншодто иимэ нэргылэмжэ-һануулга хэмээр: поездуудай урдуур түргэдэн гарахаяа бү яарыг, харгын аюулгүйе сахит! Ами наһанай хэрэг ха юм.

Н. АЛЕКСЕЕВ,
Улаан-Удын түмэр замай
дистанциин начальник.

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан хоёрдохи сесси

ОЛЗО ХААНАНАА ОЛДОХОБ?

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан хоёрдохи сесси дээрэ хори гаран асуудал харагдажа үзэгдэнэ, тэдэ асуудалнуудаар зохио шиндэхбэринүүд абтаһан байна. Арадай Хуралай депутатууд дүрбэдэхи үдэрөө сугларжа, сессийн зүбшэхэ зүйлдэ оруулагданан удаадахи асуудалнууды хаража үзэбэ.

Арадай Хуралай депутатуудай диназньи оорынгоо уяланууды жэниэдэгүйгөөр дүүргэдэг гэшэ ааб даа. Гэбэшье, Арадай Хуралай депутатуудай дунда сессидэ байдаггүй, саг үргэлжэ хожомдодог, сессийн хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаггүй хүнүүд бии гэжэ мэдэрхэ ёһотой болонобди. Арадай Хуралай мандатна комиссийн түрүүлэгшэ В.Ф. Калашников депутатуудай сессидэ хэр зэргээр хабаадаг тухай мэдэсэл хээ. Тус мэдэсэлы республикын газетэнүүдтэ толихо гэхэн шиндэхбэри сесси абаба.

Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А.Д. Карнышев "Хуули гаргалгын ажал ябуулгын байдал багсаананхи хараа шэгэлэнүүд тухай" элидхэл хээб. Буряад Республикын Арадай Хурал олон шэнэ хувилнууды хоёр жэлэн туршана баталан абаа. Баталан абтахаар хараалагданан хуулинуудай проектүүдэй 90 процентые баталан абажа, энэ талаар үндэр дунгүүд туйлагданан байна гэжэ элидхэлнэ онсолбо.

Россий Федерацийн бусад субъектүүдэй хуули гаргалгын ажал ябуула тухай элидхэлшын хөөрэншинь найшаалтай байба.

Жэниэдэхэдэ, Саха (Яхад) Республикын парламент "Хилын саагуур айналын дүрим" баталан абтан байна. Гэхэ зуура манай республикын олон хүнүүд Америкэнээ эхилээд, Тайвань хүрэтэр айналжа, республикын бюджетдэй мүнгэ үбэртэдэг, үридэг болоһоор үншэй гээд мэдэжэ ааб даа. Тэдэнэй айналын дүнгүүды хэпэйшье мэдэдэггүйн харамтай гээд онсолхо ёһотойбди. 1995-1996 онуудта манай республикаһаа хэды хүн Америкэ онгожо ерээб, зондо аша тунатай ямар юумэ асарааб, ямар шэнэ юумэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэб гэхэн асуудалда харюу үгэжэ шадаха хүн даб дээрэ олдохогүйл байха гэжэ сэхэ хэлэхэдэ зүб болохо.

Буряад Республика доторхи Россий Федерацийн Пенсионно жасын отделение эрхилэгшэ П.А. Улаханов пенс саг болзортонь түлэхэ талаар ямар хэмжээнүүды абадаг тухайгаа дэлгэрэнгээр тайлбарлажа үгөө. Тэрэнэй элидхэл сооһоо ойлгогдоһон юумэ гэхэдэ, пенсионно жасада мүнгэ түлэдэг предриятинууд болон эмхи зургаануудта шанга эригтэ табидаг, шангаар хинагдадаг болоһон юм байна. Гэбэшье, ямар нэгэ шэнэ юумэ нэбтэрүүлэхэ, пенс саг соонь түлэдэг болохо талаар үшөө ямар хэмжээнүүды абахаар хараалдаг тухай хөөрөггүй.

- Эгээл хамгаалга багатай, бүхы наһан соогоо

ажаллажа гараһан, хүн зонойнгоо дунда хүндэтэй болоһон пенсионернүүдтэ саг болзортонь пенс түлэдэг болохын тула нөөсэлгын, кассанууды үргэнөөр хэрэглэдэг болохо шухала, - гэжэ тус элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадан Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ В.Б. Саганов тэмдэглэбэ. Юундэб гэхэдэ, Пенсионно жасын отделение эрхилэгшэ элидхэл соогоо нэгэшье һайн дурадхал оруулаггүй ха юм. Үнэхөөрөөшье, бодомжолоод үзэхэдэ, пенсионернүүдтэ пенсийн саг болзортонь түлэдэг болохо арга боломжо олдожо магад гэжэ тэрэнэй хэлэнэн үгэнүүды шагнажа

хуухада тобшолол хэхээр байгаа хэн.

Арадай Хуралай депутат А.С. Шилов пенсионно жасын отделение хүтэлбэрилэгшэдэй олонийн өөртөө коттедэ болон байранууды баридаг юм гэжэ шүүмжэлэбэ.

- Бидэ эндэ, Арадай Хуралай сесси дээрэ республикынгаа экономика найжаруула талаар элдэб дурадхалууды оруулжал байдаг гэшэбди. Жэшээлхэдэ, байгааһын байлигууды һайнаар ашагладаг болохо асуудал бүхы сессинүүд дээрэ хэлэгдэдэг, тэдэ манай республикын Правительство нэгэшье хэмжээ абадаггүйн гайхалтай, - гэжэ тэрэ нэмэбэ. Гадна манай Правительство миллиард түхэригтэ шэнэ хүнгэн машинанууды абаба гэлсэдэг, мүнгөөр ехээр дутадажа байха үедэ юундэ нимэ гаргашанууд хэгдэхэ болоо юм гээд үгэ хэлэннэ тон зүбөөр тэмдэглэбэ.

Арадай Хуралай депутат И.Н. Егоров үгэ хэлэхэдэ, олзо оршо оруула талаар бүхы оролдологоо гаргаха болообди, Москваһаа мүнгэ хүлээгээд, сагнай хоһоор халажа байна гээб. Экономика ба социальна ажаябуулгы хүтэлбэрилнэ онсо гүрим манай республикала ехэ аша туһа асарха ёһотой гээд эгигэнэб гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Буряад Республика харин гүрэнүүд юундэ мүнгэ һомолногүйб юундэ хамтын предриятинууд хүдэлнэгүйб гэхэн асуудал олон депутатууд табиа. Республикынгаа бюджеттэ олзо оршо оруула арга олоогүй һаа, мүнгегүй занда үлэхэбди гээд Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. Семёнов оло дахин хэлэб хэн.

Арадай Хуралай депутат М.П. Рябов эдүүры хамгаалгын эмхи зургаануудта тохёолдоһон бираггүйхэн байдал тухай хэлэб. Республиканска больницын байдал мүн лэ ондоо бэшэ. Үбшэн хүнүүдтэ тон хэрэгтэй эм дом, элдэб түхээрэлгэнүүд, эдэ хоол болон бусад дутадаг болон байна. Гэбэшье, бидэ бүхы үбшэн зонини ямаршье эрилтэггүйгөөр, мүнгэ һан абангүйгөөр аргалдаг зандаа байхабди гэжэ найдуулаа.

Арадай Хуралай сесси дээрэ бюджетдэй халбаринн хүдэлмэрилэгшэдтэ салын хүлгэ үгэхэ талаар Правительствын ямар хэмжээнүүды абажа байһан тухай республикын Правительство Түрүүлэгшын нэгдэхэ орлогшо В.К. Агалов хөөржэ үгөө. Байһаа оной дүүрэтэр трансфертээр бүхы мүнгээ абаа һаа, энэ талаар байдал найжарха ёһотой гэжэ тэрэ хэлэб.

Сесси бүхы асуудалнуудаа зүбшэн хэлсээд, хүдэлмэригэ түгэсхөө.

С. ОЧИРОВ, манай тусхай корп.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууд Ю.В. Марактаев (зүүн гарһаа), А. Д.-Р. Цыренжапов, Б.Д. Доржиев; сессийн үгэдэ.

С. БАЛДУЕВАЙ, В. МАТВИЕВСКИЙН фотонууд.

Дэлгүүр: ажабайдал, ажал хэрэг

ЗОГСООНО БЭШЭ, АЛМАНА

Улаан-Удын мяха-консервын комбинат 1937 оной август нарада хүдэлгэгдэжэ эхилхэн намтартай. Эсэгэ ороно хамгаалгын Агуухэдэйнай үедэ Улаан армиие эдэе хоолоор хангалгада ехэ хубитайа орууланайнгаа туйла шагнадаһан СССР-эй Гүрэнэй Оборонны Комитедэй Туг мүнөөшье хадагалагдажа байдаг.

Удаадахишье жэлнүүдтэн саг үргэлжэ, продукциягаа шанар найжаруула, сагтаа таарамба бага зэмсэгүүдээр, элдэб орёо түхээрэлгэнүүдээр хангажа, хүсэ шадалаа ехэдхэхэ талаар ехэ амжалтанууды туйлаа. Мүнөө жэлэй туршада 130 миллиард түхэригтэй эрьсээ хэхэ шадалтай нээмэл түхэлэй акционернэ "Бурятмясопром" бүлгэм гэжэ нэртэй болонхой.

Зааа талаһаань харахада, шэнэ баригдажа байһан колбасагай заводой огторгой тулама үндэр байһан тус предриятнда һур жабхалан оруулан шэнги найханаар харагдана. Гэхэтэй хамта... Энэнь үнгэрхэн баян сагай хүшөө болон хэтэ мүнхэдөө үлэхэдөөшье гайхалгүй.

—Колбаса үйлэдбэрилдэг хуушан заводойнай байра аюулай хэмдэ хүрэтэрөө мууданхай. Шэнэ завод 1994 ондо хүдэлгэгдэжэ эхилэхэ гэжэ түсбэлэгдэн байһаа. Россий Президентшье энэ хэрэгтэ туһалхаб гэхэн юм. Мүнгэн һангай дутадаһанһаа боложо, гансал гадар талан бодхоогдоо, һалхи, бороодо зосоо талынь муудхаахгүйн тулада өөһэднгоо хүсөөр арай шамай хушаа болообди. Барилгашаднайшье тэндэхэ ябцанхай. Манай республикаһаа байха, Россий Федерацишье гүйсэд мүнгөөр хангажа энэ объект дүүргүүлэхэ гэжэ найданагүйб. Ехэл мүнгэн хэрэгтэй, — гэжэ акционернэ "Бурятмясопром" бүлгэмэй ахамд инженер Н.Ф.Поспелов хэлэб хэн.

Колбасагай заводто ороходоннай, хүдэлжэ байһан зон хомор. Хэдэн студень шанашад лэ харагдана.

—Колбаса гүрэн муудадаг зүйл гэшэ ааб даа. Зоной хэрэгсэлхээ үлүүе үйлэдбэрилөө һаа, предриятиннай гарзада орёхо болоно. Нийтэ зондо мүнгэнэй үгы хада хүдэлмэригэдөө тараагаад байһабди, — гэжэ директор А.В.Скворцов тайлбарлила.

—Колбасагай үйлэдбэри

зогсоогоо һэнгэлэйт. Консервы завод юундэ хүдэлнэгүйб?

—Зайн гал, дулаан боло уурал хиһа газар халгаахагуй гула булгынь зогсоох ушартай болоно. Нэгэ завс хүдэлгэхын тула компрессо котельнээс бүхыдэн хүдэлгэ ёһотой бологдоно бшуу, — гэж ахалаһа технолог М.А.Корокова харюусана. Консервы оорынш үнэ сэн ургуулахагуй тулада нимэ арга хэрэглэжэ гэшэ. Акционернэ бүлгэм болоходоо эсэсэй дүнгөөр гэггүй, үйлэдбэрилхэн юумынгуе худалдан болохынь харада "зоори эзэтэй, мүнгэн тоотой гэжэ мэдэдэг болоо гэшэ бээ.

Урдань ажалай түрүүшүүды урагшаа һанаатай, хүтэлбэрилэгшэдтөө дэмжэлгэтэй зондо тоолодог болэй. Мүнөө бутанга зэргэ оролдон хүдэлдэг болохдоо, Клара Бабуева, Галин Ширёбокова, Тамара Шестакова гэхэшэлэн 20-30 жэлдэ ту предриятнда таһалгарягуйнгоор хүдэлхэн ветерануудайнга нэрые хүндэлэн дурдана.

Студень шанаша эхэнэр нүүдтэй хоорэлдэхэдэ, хэжэ байһан ажалараа ханагн:

—Манай бүлгэмэ хүдэлмэригэдэй салынгай дунда зэргэн ехэ бэшэ юм. Оройдоо 700 мянга болодог. Гэбэшье гээгдэхүүлэнгүй үгтэдэг хадан миллионшошье үлүүгээ һанадагбди. Ондоо тээ хаана соо соогоо салын үгтэжэ байгуй юм, — гэжэ ажалай ветеран Лилия Ивановна Корниенко һооргэдэнэ.

Миний ябаһан үдэр предриятнда нэмэлтэ гарза хэхэгүй гэжэ ажалаа зогсоонхой байла. Энэ эзэн янзаар хандасра мүнөөдэрэй гурим. Дэлгүүр хэрэглэсын зэргээр, хүлгэ хүсээ гамна ажалаа аргатай байһандаа хүдэлмэришэднэ эгигэнхэйшье, урмагтайшье.

Т. НИМБУЕВ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа) технолог М.Королькова, студень шанаша Н.Красикова, В.Лобанова, А.Корниенко гэгшэдтэй хоорэлдэжэ байһан колбаса хайрсаглагша А.Красикова, Н.Борисова, Т.Кондакова.

Авторай фото

—Занди Замбалович өөрын онсо габьяатай юм. Ушарын гэбэл, аяар 25 жэлэй туршада ажахын табан түрүүлэгшэнэрэй орлогшоор хүдэлөө. Тоолоо наа, Дашибал Дамбаевич Дамбаевтай 3 жэл, Дамба Биндарович Биндаровтай 2, Бато Дашиевич Мижитовтэй 2,5, Герасим Бугаханович Сибидановтай 2,5, Цырен Семёнович Семёновтой 15 жэл хүдэлжэ гараа. Ажахыда хэрэгтэй зүйл бэдэрхэ, олоходоо бэрхэ, үдэр, хүниие илгангүй отара, фермэнүүдээр ябадаг эмхидхэлшэ байгаа гэжэ нютагайхиднай мэдэхэ,— гэжэ акционернэ “Бурятагропромпроект” бүлгэмэй директор Д.Ц.Будаев хөөрөө нэн.

Занди Замбалович өөрөө тэрэ үеые иигэжэ дурсаба:

—Нийтын түлөө ябагдаал даа, юухэлэхэб. Илангаяа олон ажахынуудай “Знамя Ленина” колхоз болон хамтарһанай удаа захигүй юумэн хэгдээ гэжэ һананаб. Түгнэ, Сүхын

тушаал юм. Ухамайша ханаамгайгаар, үүсхэлшээр, нарин нягтаар хэрэгээ бүтээгээд ябахадань, табан түрүүлэгшэнэрэй нэгэ-нииньшье Занди Замбаловиче ондоо хүнөөр хэлгэхэ бодолдо абтаагүйл. Энэ хадаа манай нютагай хүндэтэй ветеранай сэхэ сэдхэлтэй, сэбэр ханаатайе, хүтэлбэрилэгшэ, эмхидхэлшын ульһатай байһыень гэршэлнэ,— гэжэ нютагайнь хүн, Цырен-Дондок Жамсаранов хөөрөө нэн.

Занди Замбалович үнгэрһэн жэлнүүдые дурдахадаа, наһан түргэн лэ үнгэрдэг байна даа гэнэ. Ажал гээд сүлөө забдагүй ябаһандаа гү, амараг хани

ХҮЛ ДЭЭРЭЭ ГАРАХААР

Һаяшаг Тарбагатайн аймагай хүдөө ажахы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн болоо. Тэрээндэ аймагай таряашадай ажахынуудай нэгэдэлнүүдэй, колхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, үйлэдбэрийн түрүүшүүд хабаадалсаа. Аймагай өөһэдын хүтэлбэрийн толгойлогшо М.В.Михалёв зүблөөе нээжэ, элидхэл хэжыень гулваагай орлогшо В.А.Чебунинада үгэ үгэбэ.

Тэрэ аймагайнгаа хүдөө ажахын мүнөөнэй байдал тухай тогтожо хэлээ. Энэ һалбарыда бүхыдөө үйлэдбэрийн үрэ дүнгүүдэй доошоо орожо, олонхи зоной ажабайдалай хүндэхэн боложо байбашье наань, илангаяа тарьян ажалда зааха найдал түрүүлээр юумэн би боложо байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Эндэхэ ажахынууд үнгэрһэн хабар-зунинь орёохон уларилтай байһан энэ жэлдэ бүхыдэнь 160,7 мянган центнер тарьяа сохёо гэхэ гү, али урда жэлэйхихээ 12 процентээр ехэ ургаса абаа. Сэбэр паар һайнаар элдүрилһэнэй, бага зэргээн минеральна үтгэжүүлгээ зүбөөр хэрэглэһэнэй ашаар таряашадай ажахынуудай “Маяк”, “Россия”, “Авангард” нэгэдэлнүүд тарьяалангай гектар бүриһөө 13,5-14,5 центнер тарьяа хуряагаа. Тэрэһэлэн таряашадай ажахынуудай Ленинэй нэрэмжэтэ нэгэдэлэй зөөнөө даагша Н.К.Рымарев гектарай 103 центнер хартаабха, “Искра” колхозой огородһон В.П.Баранова, Г.А.Дмитриева гэгшэд гектарай 470 центнер овоц ургуулжа абаа.

Бүхы дээрээ энэ жэлдэ аймаг соо тарьяан ажалһаа 1,9 миллиард түхэригэй сэбэр олзо абтахаар хүлээгдээр.

Гэхэтэй хамта, бүхы ажахынуудта мал ажал үшоол доройтонги байһаар гэжэ тэмдэглэгдээ. Жэлэй үнгэрһэн үе соо аймагай хамтын ажахынуудта бүхыдөө 401 тонно мяхан, 2830 тонно хүн үйлэдбэрилэгдөө гэхэ гү, али энэнь нёдондоной арбан барынхиһаа 20 процентээр бага байба. Ажахынуудта адууһа малай тоо толгойшье хороогдоһоор.

Иимэ эрхэ байдалдашые үхэр малаа ехэ үсөөлөөгүй, ашаг шэмыень доошолуулаагүй байһан ажахынууд эндэ бии. Тэрэл “Авангард”, “Маяк”, Ленинэй нэрэмжэтэ нэгэдэлнүүд энэ талаар онсолон нэрлэгдээ. Тобшолон хэлэбэл, мүнөөнэй орёо бэрхэтэй, али бүхы юумэнэй дугалдажа, дэлгүүрэй харилсаанай хатуухан эрхэ байдалай ороод байхада, хүн зоноо зүбөөр элсүүлэн, арга боломжоёо шадамараар хэрэглэһэн хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй хүдэлдэг ажахынуудта муу бэшэ үрэ дүнгүүд туйлагдана. Тэдэнэй тоодо “Авангард” ОКХ-гай (түрүүлэгшэ П.Т.Кушнарёв), “Маяк” ОКХ-гай (түрүүлэгшэ М.А.Хамуев), Ленинэй нэрэмжэтэ ОКХ-гай (түрүүлэгшэ И.А.Петров) болон бусад нэрлэгдээ.

Зүблөөн дээрэ олон хүн үгэ хэлээ. Ажалай түрүүшүүлдэ Хүндэлэлэй грамотанууд болон мүнгэн шангууд барюулагдаа. С. ТЮЛОКИН.

Түрэнэн нютагтаа түрүү зэргэтэй

ОНОЙ ТҮЛӨӨ ЗОРИГ ҺЭШХЭЛЭЭРЭЭ

ад жэлэй туршада эмнай үе-үе болоод, элнүүдые, зураг-ые толилуулжа байдаг бэшэгшэ Занди Замбалович хаярхэдэнь, хайшан гээд шитай холбоогой нтухайнь хөөрэлдэжэ, раарнь һонирхоо

Занди Замбалович, ые олон хүн газетэдэ һэдэбтэй байдаггүй. шарһаа гартаа гуурһа нэмта?—гэбэб.

Һандаа нютагтаа даа, юу хээ эрээлһыем эдкомой түрүүлэгшэ Очирович Цыбигов газетэдэ бэшэхыем наһан юм. Туршаад Ородооршые, Ородооршые... Тиигэжэ Шэбэрэй аймагай корреспондент Ширдармаевтай наһан хүм. Намаяа даа, бэшэжэл байгыт мүнөөшые уулзаа наа, нибихал байха,— гэжэ Замбалович харюусаа

н дэлхэй дээрэ аяар бадахыа жэлэй дүрбэн нэлгэсые угтаһан энэ ажабайдалай дүршэл ёһотой гээд даадхёо нэн. Бар Хушуун-Үзүүртэ аяар хүүгэдтэй Намсарайн шлында түрэнэн ртай юм. Түдэб ба лама Занди гэжэ гөө бэлэй.

Замбала, Зандара, аханартам Захирагша гэхэн үүдые үгэнэн юм.

Шогсон унзад—ехэ хүн байгаа даа. Үгытэй айлай үхибүүн нэм. Айлай мал адуулаад, айраг тараг уугаад, ородуудта юу-хээ барилсаад, хамһалсаад, амьяа залгаһаар томо болообди.

Хамтаралай хаһа буужа, одоошые жаргаа нэмди. Зэмьее табяад, энэтнай клуб гээшэ гэжэ бидэнэрые оруулаа. Үдэрын газар хахалаад, гар хажуураар үбһэ сабшаад, үдэшэндөө наада хээд, хүниие хүнилэн хатаралдагша бэлэйбди. Түгнын Сутай дээрэ олониие нэгэдхэжэ, латаар зааһан юм. Үзэг, бэшэг таниха болоод, нютаг дээрээ зоноо нургааб. Хяагтын суута улаада хоёр жэл ябалсааб. Колхозойнгоо 30 моригтой Улаан-Үдэ ерээд, эндэһээ ашаа Хяагта руу зөөдэг, тэндэһээ Монголой нооһо, арһа наашань асардаг байгаабди,— гэжэ Занди Замбалович хөөрэнэ.

1934 онһоо З.З.Замбалов хоёр жэлэй сэрэгэй албанда ябаһан юм. 1936 онһоо 1940 он болотор Халхин гол, Хасан нуур шадар албанда ябаа. Харин дайнай эхилхэдэ, түмэр замай тусхайлагдамал полкын бүридэлдэ оруулагдаад, зүүн тээһээ фронтхүрэтэрашаа зөөлсэдэг нэн. Нарин нягта, эд зөөридэ эзэн хандасатайень сэгнэжэ, складые даагшаар томилоо бэлэй.

Дайнай дүүрэмсээр нютагаа бусажа, нэгэ жэлэй туршада сомон зүблэлэй түрүүлэгшээр ажаллаа. Удаань колхозой түрүүлэгшэ, орлогшо, бухгалтер, парторг— олон тушаалда ябаа.

Булаг, Улаангирта, Хохюуртын Булаг, Харгаанһата, Номто Шэбэр, Калиновка, Дээдэ-һутай гээд хуу нэгэдээ ха юм. Юрэдөөл, хахад Түгнэ нэгэ ажахы болоо нэн. Жаргалантаһаа Сүхын Булаг хүрэтэр, нэгэ зааһаа нүгөө захиадань хүрэтэр аргагүй ехэ зайтай ааб даа. Морёо унаад лэ, үдэр, хүнигүй ябаа гүбши.

Цырен Семёновичтой эгээл олон жэл соо хамта хүдэлөөб. Аргагүй хурса хурдан бодолтой, холуур хараатай түрүүлэгшэ байһан юм. Иимэл хүнэй хүтэлбэри доро манай колхоз республика дотороо сууда гараһан. Ямар нэгэн барюубшатай даабари дүүргээд, эсэшэнхэй ерэхэдэм, намайгаа саг дары гэртэм эльгээхэ. Хоёр-гурбан үдэр бээе амаруулаад ерэ гэхэ. Тиигэжэ зүбшөөхэ толгойлогшод үсөөн ааб даа. Бэрхээр хүдэлдэг зоноо гамнадаг, һайнаар хандадаг байгаа. Нэгэшые дахин хоорондоо хэрэлдэжэ үзөөгүй, шийдхэхэ юумээ шийд даруугаар шийдхээд лэ байдаг нэмди. Тэрэ үедэ барилга ехээр хэгдээ. Жэшээлбэл, Хушуун-Үзүүртэ хоёр дабхар нургуули бодхоохын түлөөхэдыябагдаа нэм. Хирпиисэ, шифер дууһашаха. Кабанскын аймагһаа зөөхэбди. Ажахын ажалда заха гэжэ байхагүй.

Үнэхөөрөөшые, үнэн орлогшын үүргэ сэгнэшэгүй ехэ гэжэ олон баримтанууд гэршэлдэг гээшэл.

—Түрүүлэгшын орлогшо гээшэ хүндэ ямбын тушаал бэшэ, табиһан зорилгоёо туйлахын тула тулажал гараха

Долгоржаб Цыреновнатай арсалдаха гансашье үгэгүй, ан-бун ажаһууһандаа гү— ажабайдал хүндөөр нэгэтэшые ханагдаагүй. Хүбүүн басаган хоёроо хүнэй зэргэдэ хүл дээрэнэ гаргаа, аша гушатай болоо.

—Долгоржабни нэгэ хазгай үгэ намда хэлээгүй. Ходол ханааем үргэлсөөд лэ, зөөлэн үгөөр, зөөлэн хоолоор найжалаад байгаа юм. Мордохонһоонь хойшо үгылжэ, ехэшые зобооб даа. Иигээд эжэл хоёр ами нэгэн болошодог юм байна. Долгоржабай зэргэ иимэ һайн хүн ондоо хаанашье үгы хадаа. Хайратай даа, нүхэрөө үгылхэдэм, хайратай,— гэжэ Занди Замбалович сэдхэлээ уудалан хөөрэнэ.

Мүнөө Цыренцоо басагантайгаа хүрьгэн-тэнэйдөө городой болбосон, дулаахан гэртэ ажаһууна. “Үнэн” һониноо уншаһан даа. Сэдхэхэлээ ханаажа... Бэшэхэш гэхэдээ, ээлтэйхэн хаб. Наһанай ехэ мэдэрэгдэхэл байна. Баян Улаандаа, һама, Дархан Улаандаа мүргэжэ, зоной байдал һайжарһай гэжэл зальбарнаб”—гээ бэлэй. Түрүүлэгшын орлогшын тушаалда түбэггүй шударгыгаар хүдэлжэ гараһан Занди Замбалович зоной түлөө зориг нэшхэлээрээ ябаһанай ашата буянгаа үшөөшые олон жэлдэ эдлэн ажаһуугыт даа гэжэ хүсээл.

Галина ДАШЕЕВА.

ОНДО ОРУУЛЖА ШАДАА ҺААМНАЙ...

амнай үдэнэ, үглоогүүрнь жабарлаад, одоолшые хүйтэнэй бэб гэжэ мэдэхээр болоо. жэлдэ манай Добо-Енхор нютагай таряашадай ажахынууд рсын айлууд малайнгаа эдихэ үбһэ хулһа муу бэшээр үбһэрэе гамтайгаар гаргашалха, хайшаншые гэжэ бүхэли хүргэхэ гэжэ оролдохо саг ерээ. Малаа, хонидоо мүнөө өлөөниинь эдөөлүүлнэ, бага-сага адуулабди. Нүшинь дулаан

байрада хонуулабди. Малайнгаа үбэлжэлгые һайнаар үнгэргөөл наа, мяха, һү горитой абаха, худалдаха, хурьга тугалшые олоор түлжүүлхэ ха юмбибди. Мүнөө сагта гансал малай продукциин ашаар хүдөөгэйхид ажамидарһаһаа ондоо аргагүй шахуу болоод байна бшуу. Д. САНГАЖАПОВ, хүдөө бэшэгшэ. Загарайн аймаг.

АМАРШАЛГА

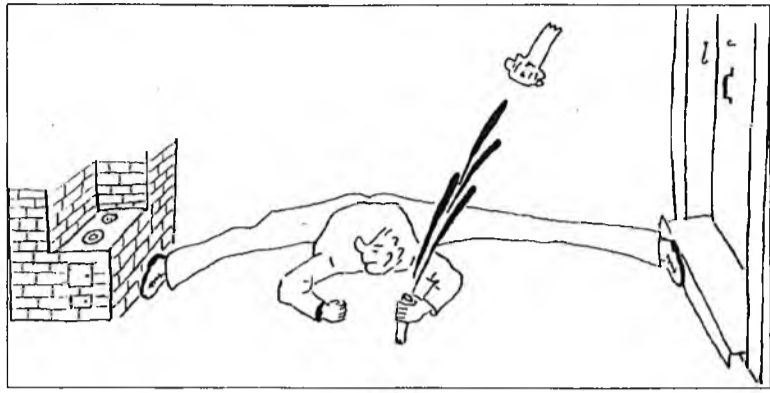
Хүндэтэ уран зохёолшо Цырен-Дулма Дондоковагай 85 наһанайнь ойдо)

Ойроггүй замби түби руу
Хуан бодолоороо харгы
гаргажа,
Нангин шэдиэд хүртэжэ,
Олоо болгон олдохоо
шухаг
Хари үшөө алдагдаагүй
арадайнгаа
Олоо хото хайхан үгэнүүдые
нөөсэлжэ,
Ухаараа гүнзгий
шүлэгүүдые бэшэжэ,
Отгоргойн олон мүшэдые
Хонхо шэнгээр
жэжигнүүлхэ
Хуби заяатай байһантай
эхэ,
Баяр дээрээ баяр нэмэжэ,
Бурин бүтэн наһа эдлэжэ,
Буряад арадаа бүхы
дэлхэйдэ суурхуулнат.
Баятар экэнэр болоо
гээшэт,
Номин байгаагийн хубита
шэнжэһээ
Нотолон абанат шүлэг-
хүлэгөө
Намда, танда, бүтэдэ
Буряадтаа
Уран зохёолоо бэлэглэнэт,
Буряад арадаа буусаарнь
магтажа,
Эзэ ороноо эндүүгүй
сэгнэжэ,
Бата бэхи нэгэдэлдэ
уряалнат!
Арадайм бэлиг
Дундаршагүй гэжэ
Сэсэн шүлэгүүдээрээ
Сэдхэлынь
сэбэрлэлсэнэт,
Бэрхэт, буряад басагамнай
гүүлэжэ,
Эхэ мүнхын жаргал
одожо нуунат -
Амаршалнабди!
Харахан нодэтэй,
Халюундал ялагархан
үхэтэй,
Хани нүхэр болодог,
Эхэ дэлхэйдэ эхи табидар,
Энгэлэй, эб найрамдалай
Эгээл шухала нагабшай
баридар
Эвэр зондоо хандажа,
Эвэ дэлхэйдэ,
Шадал, хүсөөрөө
багаханшые наа,
Лабатай гоё табисууритай
Хайлмаар урматай
Ангинаар гэшэт гэжэ
Эвгүримай алтан жаса
табиха
Шуу
Улаз хубиша бү алдыт
гэжэн
Захаа, заабаряар нургаал
үгэжэ,
Ажамидаралай жаргал
түхөөжэ,
Эгээл тэдэндэ
барюулнат.
Хэн гэшэбиб гэжэ
асуугаад,
Усөөхэн арадай үетэн
байнаб гэжэ
харюусаат.
Уртхай сооһоо үндыжэ
гарахадаа,
Уртэн орондоо үриез
түдэхэб
Уран шүлэгүүрөө гэжэн
байгаат.

Үнэхөөрөө үнэн баян
Буряад ороноо
Үерлэмэ хайхан шүлэг,
дуунуудаараа
Үргөөт нээрээ, далижуулан.
Бүхэтэйшүүлые бүтүү
баярлуулжа,
Булгатад гэшэт гэжэ
наахаруулаат, зүб.
Уг гарбал урагшань
дамжуулха
Улаан гарта хүсэтэн байнат
гэжэ
урмашуулаат.
Булгижа байдаг зүрхэ
ургалдаг,
Дура хүсэл абаха
дуратайшуул гэшэт гэжэ
Хошон зохид үгэнүүдээр
Хорыень ходо малтадаг,
Алья шогтой зангыетнай
мэдэнэбди,
Уран шүлэгүүд соотнай
Одоол элбэг гэхэм,
Сэдхэл, дура татама.
Олодон инаг дурые
элирүүлхэ,
Оносотой ирагуу хайхан
үгэнүүд үгтэдэг.
Хэн мэдээб, шагныт!
Аадарай алтан дубал.
Алаг шаазгайн шаханаан
Агууладахи хубшын
шэнхинээн,
Аяглаха хайхан абари зан
гэхэ мэтэ,
Арюун дуранай үлгы болохо
Аша туһатай шэнжэ түхэл
гэнэб.
Адаглан ябыт үнгэтэ
дэлхэйгээ,
Аргагүй дуран тохёолдохо
байха,
Алдар соло ерэхэ байха
гэжэ
Уряалнат ёһоор залуу
лүрэгөө.
Үнэн үгынтай үрэ туһа
Үнгэтэ гоё холонгодол
Үлүү хайхан аянгата
дуунууд
Тэнгэрийн гүн руу хөөрэн
гаража,
Тэндэхи бурхадэ
баясуулна.
Тэнюун хайхан сэдхэл
түрүүлнэ,
Тэнсэлгүй һонин
зохёолнууд
Энэ алысан дээрэтнай
дэлхэйе
асарна
Ная хүржэ, бээб бэхижэжэ,
Эрэн тээшэ яаралгүй
галгиһаар,
Наян табанай дабаа
дабажа
ябанат
буянтай, амаршалнабди!
Эрэнэй дабаа дабажа,
Арадайнгаа ута наһатанай
Тоодо нэмэри болгон,
Зуун наһанһаа зугадангүй
Зумбрагай нүхэнһөө
торонгүй,
Уран шүлэгүүрөө жолоо
хэжэ,
Ушөө саашаа дабыт
сүмөөхэн!
Ц. НИМАЕВА,
багшын ажалы ветеран.

ДАЛАН ХУДАЛША

Худал үнэнийн хэн мэдэбэ,
шэхээрэ шагнаһанаа хөөрэйхүү.
Нэрэ обогыень дурдаадшые
яхаб. Зай, хөөрөөгөө эхилхүү
даа.
Байһан бүхы мүнгөө
суглуулжа, ута арһан дэгэл
магазинаа абажа үмдөөд,
Москва юмээр ябаад, зай-
гаад ерээ һэм. Хорёо соохи
үнезэйнгээ шабаһа түүжэ
байтарни, арбаад модо дээрүүр
самолёт түршэгэнэбэ. Харан
гэхэмни Москвагай танил
летчигни штурвадань һуунхай,
намайгаа арһан дэгэлээрни
таниһан бөөрээ, самолёдоо
агаарта ойр зуура тогтоогоод,
даляарнь хэлбэлзүүлжэ, намтаяа
мэндэшэлдээд, саашаа ниидээ
һэн. Найн нүхэр гэшэши иймэл
даа.

Уусын үе һэн. Тиэхэдэ
найматай сар үүсэлдэг байгаа.
Харин мүнөө мугөөрһэн
тугалаараа үүсэ хэнэ бшуу.
Нүхэрэйдөө ороходомни,
нюдаргын шэнээн һээр гартамни
барюулба:
—Хухалаа кадашн, хоёр
һаамхай үнезгээ үгэхэб,— гэжэ
нүхэрни тангаригаа үгөө бэлэй.
Һээрны гартаа барижа, үзэһэн
боллоод, нэгэ хүлөө нөшэн-
дэн абаашажа тулгаад, нү-
гөө хүлөөрөө үүдэнһээн

үдхэлдөөд, далайжа-далай-
жа хүгэхэмни, һээрны тол-
гой үгы. Гартамни хухарһан
хабтар хабһан шэнги яһан
үлэшоо һэн. Нүхэрөө хайрлажа:
—Һээрныгээ толгой
олоходошн, үнезеш туужа
абаашуужаб,— гээд, газашаа
гараха гэжэ ябатарни, үһээдэ
шаагдаһан үнөөхи һээрны
толгой "няад" байтар урдмни
унашаба. Үнезтэй юутэй гээд
гаража ошоо һэм.

Эрхүү городто нэгэ хэдэн
омоли худалдаад, бага сага
мүнгэтэйхэн, үхибүүдтэ
хубсаха хунар абаха һанаа-
тай, магазин ороо бэлэйб.
Ороходомни, ошор гэшэнь,
Ойхон олтирог орохоор байба.
Хэды болотор энэ һунаһан
ошор хүлээжэ байхабши.
Дэгэлэйнгээ энгэрые сэлээд,
хара хайхан костюмдаа зүүһэн
орденоо улайлааад, үбсүүгээ
үргэжэ-үргэжэ, эгээн урдань
ошоод түрисэлдэбэб. Хотын
хара мянган һамгад, шаг шууяа
гарган:
—Нохоев, та юундэ зоние
түлхинэт?— гээд, барандаа
хашхараданад. Хаанаһаа намайе
таниһан байгаа гэшэб? Уур
сухалаа хүржэ:
—Би түлхингүйб. Минии
орден түлхинэ,— гэхэдэмни, тэрэ
дороо шаг шууяа унтарай һэн.
Орден гэшэши хүсэтэй даа.

Магазинад нэгэ дахин ороод,
миллион мүнгөө унагаагаад, хүн
зонһоо түбэгшөөжэ абангүй,
нүгөө халаһанһаа бага миллион
гаргажа, нүхэрэйнгөө тархине
заһаа һэм. Яхабши.

Аһань таабайһаань һурана:
—Баабгай шонхо хоёрһоо ямар
гүлгэн гарахаб?
—Араатан.
—Үгы, таагаагүйш!
Медведева-Шоноева,— гэбэ
аһань.
Таабайнь толгойгоо һабардан:

—Харыш, таабайгаа
дуурайжа бага худалша хүн
болоһон байнаш,— гэбэ.

—Хашартай, хаанаһаа
орһон хура бороо гэшэб?—
гээд, нэгэһиний нүгөөдэһөн
һурана. Нүхэрны тэнгэри өөдэ
Удаан хаража-хаража:
—Гэрэймнай хушалтаһаа
орноо гү даа,— гэбэ.

Олоншог һамга абаһан
үбсэһөө үеһнь нүхэр һурана:
—Хайһан гээд иймэ олон
һамга абаһан хүмши даа?
—Шарга дээрэ бастираглаад,
шуулюулан лэ байхаб даа.
—Шалсамаагаа хаанаһаа
олоо бэлэйш?
—Моринойнгоо шабхай
унагажа байхадамни, үнөөхи
шаргаар дүүрэн һамгадни хуһан
бастирагыемни хухалжа, хуу
баран шашхаад гүйлгэжэ ари-
лаа һэн. Харин Шалсамаа-
мни аргамжаа татадаг шар-
гын хойтохи модон гоходомни
торолодоһон байгаа.
Хэнийнь хэнэ хадхалһиние
хэн мэдэбэ да!
Далан худалшатай
Элбэг МАНЗАРОВ
хөөрэлдэбэ.

ТААБАРИНУУД

Гахайн гуя Ганзагалжа ядааб ... (мүльһэн) Хан уулын оройдо	орһон саһанай Хайлахань бэрхэ Хаһаг тэргын эбдэрһэн хойно	Заһахань бэрхэ (үһэнэй сайха, шүдэнэй унаха). ... Тохир модондо Саһан халдахагүй (үхэрэй эбэр).

ХҮН БҮХЭНДЭ НОМ ХҮРГЭХЭ

("Хараасгай" журналай редакциин дэргэдэ ном худалдаха киоскын нээгдэһэн тухай)

Харан "Хараасгай" гэхэн хүүгэдэй республиканска журналай
редакциин байһан соо баяр ёһололой уулзалга үнгэргэгдэжэ, эндэ
журнал, бусад хэблэлэй зүйлнүүдые худалдаха киоск нээгдэһэн
һэн. Энэ уулзалгы баярай үгэнүүдээр нээһэн тус журналай
редактор, мэдээжэ уран зохёолшо, республикын арадай
Цыденжан Арсаланович Жимбиев тэмдэглэхэдэ, энэ удаа
артай үйлэ хэрэгтэ хабаатай Ивалгын хүүгэдэй түбэй,
республиканска типографиин хүтэлбэрилэгшэдтэ баярые хүргөө,
эрэһэн айлшадтай, уран зохёолшодтой, дуушадтай
дуушуулаа.
Арадай уран зохёолшо Гунга Гомбоевич Чимитов редакцида
һон уулзалгада ехэ урматайгаар хабаадажа, "мүнөө саг хүндэ,
худалдаха, тарааха гэшэ хэсүү болоо, хүдөөдэ мүнгэн үгы.
Композитор Баяр Баторджиевше Тунхэн, Агада ябажа номоо
худалдаха гэжэ оролдоно - тиигээгүйдэ аргагүй. Бургиз өөрын
эзэнтэй, "Хараасгаймнайше" өөрын киосктой болобо,
дуушуудай "Хүхэ мүнхэ тэнгэриһээ" эхилээд булгыень тарааха,
ехэ һайн... хойто жэлһээ саг заһарха бээз" гэжэ этигэл
артайгаар тэмдэглээ.
Сааша буряад дуунууд эдэлһээр байба. Оромсоор үүдэнэй
дууда хэгдэһэн багахан киоскдо номууд, журналнууд талдаа.
Киоскдо Ольга Шарапова, Роза Бальжинимаева гэшэд хүдэлхэ
гэжэ мэдэбэбди. Гансашые "Хараасгай" редакциин
догоор хэблэгдэһэн номуудһаа гадна "Наран", "Бэлиг",
хэблэлээр гарһан номуудые худалдаха түсэбтэй. Институудай
заочно һурадаг зон хэрэгтэй номуудаа, журналнуудаа
артай болохо гэжэ Цыденжан Арсаланович ойлгуулна.
Аһан ном тарааха хэрэг эрхилдэг Буркопсоюз, книготорг
мүнөө үгы болоһон, гансал баазануудынь үлөө, тэндэнь
ошын хэрэг эрхилнэ. Харин хүдөө шотагуудай номой
дуунууд хаагдаа, үнэ үгы болго, мүн аймагуудга, Гусиноозёрск
дошье хаагдаа. Гансал универмагуудга номой буланууд
Ном тарааха гэшэ гайтай, ажалтнай һайн байг лэ гэжэ

Номой хэблэлэй ахмад редактор Лопсон Дунзынович Тапхаев
хэлээд, зохёохы үдэшнүүд дээршые номууд баһал үсөөн
худалдагдана гэжэ голхоролоо мэдүүлээ.
Монголшуудай хүүгэдэй ерээдүйн түлөө хамтараад хүдэлхэ,
Үбэр-Монголой, Монголой, Хальмагай, Буряадай хүүгэдэй
дуунуудай ном гаргаха шухала гэжэ Ц.А. Жимбиев онсолһон
байна.
"Хараасгай" журналай хүдэлмэрилэгшэ, шүлэг, дуу зохёодог
Цырен Шойжинимаев үгэ хэлэхэдэ, эхилһэн хэрэгнай һайн,
урагшатай байг лэ, юуб гэхэдэ, энэ киоск нээлгэмнай үхибүүдэй
хүмүүжүүлгэдэ туһалха, һайн үлөө үзүүлхэ сэдхэл хүгжөөхэ
гэжэ тэмдэглээ. Эндэ суглаарагшадта "Түрүүшын дуран" гэхэн
мэдээжэ дуугаа гитара дээрэ хүгжэмдэн өөрөө дуулаа.
Удаань Алташын дунда һургуулийн 70 жэлэй ойдо зориулан
дуугаа Цырен Шойжинимаев Далай Цырендашиевтай ехэ зохидоор
гүйсэдхэһэн байна.
Энэ киоскдо гансашые номуудые худалдаха бэшэ, мүн дуунуудай
ном, бэшэхэ саарһа, гуурһа, бусад канцелярска хэрэгсэлнүүдые
худалдаха хэрэгтэй гэжэ композитор Баир Баторджиев хөөрөө
һэн. Энэ үдэһын баяр болгон, "Хүбүүнэй гүниг дуун" гэхэн дуугаа,
тэрэ дуулаба. Мүн хүүгэдтэ зориулагдаһан "Орогты манайда"
гэхэн дууниинь ехэ зохид байба. Тиэхэдэ олондо мэдээжэ "Хуби
заямни" гэхэн дуугаа гүйсэдхөө.
Эндэ буряад дуунуудай кассетнүүдыешье худалдахабди гэжэ
Ц.А. Жимбиев найдуулба. "Хараасгай" журналай редакциин
хэблэлэй уншаха зохёолнууд бидэһэй анхарал татаа һэн. Хүшэр
хүндэ сагай ерээшые наа, шэнэ арга бэдэржэ, номой киоск нээһэн,
номуудые, хэблэлэй шэнэ зохёолнуудые олондо хүргэхэ, хүртөөхэ
хүсэлтэй байһан, ерээдүйн үетэһиние хүмүүжүүлхэ ехэ зорилготой
хүүгэдэй журналай редакциин ажалшадта үшөө ехэ амжалта, һайн
хайхание, һанаһандаа хүржэ, һарбайһанаа абажа ябахые
хүсэбэбди.

Б. ДОРЖИЕВА.

Социалистическэ культурын ба искусствын хүсэтэ бадаралтын түлөө!

МҮРЫСӨӨН, УЯЛГАНУУД миин лэ ойлгомжо бэшэ, арад зоной ажабайдалай таһаршагүй хубинь болонхой байһан юм. Баригдажа байһан паровоз вагон заһабарилгын заводтүрүүшын "паровоз засабарида оруулагдажай" гэһэн баярта мэдээсэл 1934 оной июниин 2-тохи газетын хууданда уншанабди. Заһабарида хабаадагшад ударник солотон Евдокимов, Доронин, Шамсутдинов, Дамба Балдани, Куйленко гэгшэдэй дүрэ зурагууд мэдээсэлтэй хамта үгтэһэн байна. Энээнһээ хойшо дүрбэн жэл болоод, 1938 оной октябрь нарада ПВРЗ-гэй ашаглалгада оруулагдаһые правительствын комисси актаар баталба.

Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадаха эрхын түлөө мүрысөөндэлгэрлэй. Мүн Сэлэнгын аймагай XVIII партсьездын нэрэмжэтэ колхозой луговод В.А.Герасимовой нуга сабшаланай үржэл хайжаруулха хүдэлөө эхилһэн тухайдань газетэ номер бүхэндэ шахуу бэшэдэг байба. Энэнь саашадаа бүхы орон дотор "Герасимовой хүдэлөөн" гэжэ нэрэгэй мүрысөөн дэлгэрһэн бэлэй.

эрээдүйн артистнар, дуушад хуралсажа байһан - иимэ эхин шатынгаа хүгжэлтэдэ туршажа ябаһан үетэй байһан юм. Тиигээшье хаа, уран бэлигээ, үнгэ будагаа харуулжа эхилһэн, бээ бээлжэ байһан арадай түлөөлэгшэд искусствын ехэ харалганда бэлдэжэ ороһон бэлэй.

Хэдэн жэлэй урда тээ тогтоһон буряад драмын театр, тэрэнэй залуу артистнар өөһэдын зохёолшоодой зүйлнүүд-һээ байтагай дэлхэйн, ородой

шэнэлээд, тус театрай артистнар хүгжэмтэ зохёол бэлдэжэ эхилһэн юм. Декадада бэлдхэл үргэн дэлсэтэйгээр ябуулагда-даг болобо. Энээн тухайда газетнүүд харуулжал байгаа. Н.Балдано М.Эдель хоёрой "Эржэн" гэжэ хүгжэмтэ зохёолһоо нэгэ хэһэгынь газетэ хэблэһэн байна. Гадна хүдөө нотагуудаар уран хайханай, арадай бэлигэй харалгануудые эмхидхэжэ, бэлигтэй залуушуул шэлэгдэжэ, декадада бэлдхэлдэ хабаадуулагдажа эхилбэ. Иигэһээр бэлдхэлэй үдэрнүүд хойно хойноһоо хубариһаар ехэ

зураг үгэбэди. Билтарма баяраа магтаал мэгзэмэе партида Сталин багшадаа мэдүүлхэ үгэнүүд, Сталинда баяр гэгһэн Х.Намсараевай шүлэг-эдэ бүгэдэ сэдхэлэй баясхалани мэдүүлһэн үгүүлэл барлагданхай Мүн лэ иимэ аялаар бэшэгдэһэн түрүү бэшэгһэнь халта дурда "Мүнөө манай орондо ажал олониитын амгалан тайбан жаргалта байдалай түлэ тэмсэгшэд - бодото баатарнуу хүсэн түгэс арадай дундаа хүмүүжэн гарана. Буряад-монгол арадай дундаа уран бэлигтэ түгэлдэр эрхим хүнүүд ур

"Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ойдо

ТЭМСЭЛЭЙ ЖЭЛНҮҮД

(Газетын хуудануудһаа)

барлажа, 1939 оной шэнэ жэлые угтаһаниинь баһа ушартай байһан юм. "Мүнөө жэлэй мүнхэ илалти баталһан, мүйһөн далайн Мүнгэн мүйһийн гаталһан шэнэхэн жэлээ Сэдхэл дүүрэн угтанам, Гоёхон дуугаар гурба дахин магтанам", - гээд Ц.Галсанов шүлэглэһэн юм. Элдэбын ехэ-ехэ үйлэ хэрэгүүдые багтаһан жэлнүүдэй үнгэржэ байһые газетын хууданууд үгүүлэ. Иимэ сагта зоной сэдхэл бодол тэгшэрүүхэ хэмжээнүүдые бээлүүлхэ саг ерээ гэһэн байгаа юм. Москвада 1940 ондо буряад-монгол арадай искусство, литературы декада үнгэргэхэ гэһэн 1939 оной октябриин 2-то гаргаһан СССР-эй Совнаркомой тогтоол иимэ зорилго дүүргэхэ хараатай байжа болоо.

классигуудай зохёолнуудһаа зүжэг табижа, бээ харуулаһан, бүгэдэндэ хайшаагдааг болоһон коллектив мүн энэ бэлдхэлдэ оролсобо. Буряадай искусство байгуулагдашад - бурханай хайраар түхөөгдэһэн дүрбэн тэгшэ бэлигтэн Г.Цыдынжанов, М.Шамбуева, Н.Балдано, эдэнэртэй суг хүдэлжэ ябагшад - республикын габыата артистнар Ч.Генинов, Ж.Пагбаин, Н.Гендунова, Н.Гармаева, В.Халматов болон бусад декадада бэлдхэлэй ехэнхи ашаае даажа гараха заяатай зон ябаа.

1939 ондо Буряад драмын театр хүгжэмтэ драмын театр болгон хубилгагдаһан байна. Энэ ушар хадаа алишье талаһаа үргэдхэгдэһэн, дээдэ шатада гаргагдаһан алхам гэжэ мэдүүлэгдэлэй. Үеын үедэ дамжажа ерөһөн баян үльгэр туужатай буряад-монгол арадай түрэлхиин бэлиг талааниие эрдэни шулуун мэтээр үдэр бүри элэрүүлжэ, орос гүрэнэй түб хотодо бүрин хүсэдөөр харуулаһаар дэлсэ ехэтэйгээр бэлдэхэ хүсэлэнтэй нүүд искусствын ажал ябуулагдашад хамсыгаа шуужа ороһон бэлэй. Буряад арадай үльгэрэй удхаар Г.Цыдынжанов А.Шадаев хоёрой зохёолон "Баир" гэжэ пьесэ 1938 ондо хүгжэмтэ зохёол болгогдожо табигдаһан, хүгжэмыень П.Берлинский бэшэһэн байгаа. Удаадахи жэлдэнь энэ зохёолые нэмээд,

харалганай эхилхэ саг орожо ербэ. Олон үдэр үргэлжэлһэн ниитын харалга декадада бэлдхэлэй түгэсхэлын болоһон юм. СССР-эй арадай артист С.А.Самосуд - СССР-эй Ехэ театрай уран хайханай хүтэлбэрилэгшэ "Үнэхөөроо арадай искусство" гэһэн сэгнэлтэ "Баир" зүжэгтэ үгэһэн юм. "Тус зүжэг хадаа буряад-монгол арадай аяар үни үнгэрһэн сагайнь ажабайдалые харуулна, тэдэнэй баатаршалгатайнь, фольклортойнь танилсуулна. Зүжэг соо оруулагдаһан арадай хатарнууд, хуушанай заншалнууд энэ драмые бүри һонирхолтой ба гоё хайхан болгоно. Буряад-Монголой АССР-эй арадай артист нүх. Цыдынжановаар табигдаһан зүжэг болбол тэрэнэй режиссёрско нилээд ехэ опыдыень харуулна. Дальне Востогой үзэсхэлэн хайхан байгаалие, эртэ бэлэр сагай ажаһуудалые үзүүлһэн энэ зүжэгтэй декоративна нэмэгын хайнаар хэгдээ" (1940 оной октябриин 20-ной газетэ).

1940 оной октябриин 20-до Москвада декадын нэгдэхэ үдэр тусгаар номер барлагдаба. "Ленинско-Сталинска национальна политика мацаг!" гээд 1-дэжи хууданда бэшэгдэтэй, буряадуудай дунда Сталинай дүрэ магтан томоор зурагдаатай, "Арадай хайндэр" гэһэн түрүү бэшэгтэй. Дотор хуудануудтахи уриануудтай

гарана. Тэдэнэй дунда орден тоодууд Хоца Намсараев, Цэдэн Галсанов, драматург-орден носоец А.Шадаев, республикын арадай артистнар Г.Цыдынжанов, Н.Балдано бусад олон".

Октябриин 20-ной газетын хуудануудта барлагдаһаа декадада хабаадагшад үгэһэн заримыень харуулайбди.

БАЯРАЙ ХҮГЖЭМ

"Баир" зүжэгтэй хүгжэмынь арадай аман зохёолһоо үндэһэлэн найруулагдаһан байна. Баатар-геройнууд Баир ба Булганай образууд - арадай дүтэ ба түрэл, хүсэтэй ба арюу Эдэнэрэй инаг барисагайи түххэ, арадые даралагша хаан эсэргүү тэдэнэрэй героическэ тэмсэл - эдэ бүгэдэ хадаа тү зүжэгтэй хүгжэмые найруулаһан тон баян материал байгаа.

Арадай дуунай арюуха мелоди болбол Баир Булаг хоёрой хоорондохы сценны үндэһэ һууринь болоо.

Жара һаналта хаанай аашы ба арадай инаг үбгэ Хутармаанай шарай бодотоорнь харуулын тула бурят-монгол арадай байгуулаһа барагданагүй баян фольклор хэрэглэгдээ.

Композиторну П.М.БЕРЛИНСКИЙ Б.ЯМПИЛОВ

БЭЛЭДХЭЛ ЭХИЛБЭ

Буряад-монгол арадай саашанхи хүгжэлтэдэ, хуби заяанда ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг гэжэ гүрэнэй энэ тогтоолые зон урматайгаар угтаһан юм. Иимэ үндэр хэмжээнэй харалгада хабаадаһын тулада ямар оюун баялигтай байгаа һэнбибди гэхэдэ, Буряад драмын театрай, уран зохёолшод бүрилдэжэ нэгдэлтэй болонхой, Цыренжаб Сампиловай хойноһоо уран бииратад гаража эхилһэн, хүгжэмтэй драмын училицида

БМАССР-эй габыата артистнууд Н. Г. Гендунова Ч. Г. Генинов хоёрые харанаш.

БМАССР-эй габыата артистнууд В. К. Халматов Н. Г. Гармаева хоёр "Эржэн" гэһэн зүжэгтэ.

гээд Юрөөгэй хургуулин хурагша Цэдэн Дамбиевай бадагуудые ушанабди. Иигэжэ гуурһаа мэдүүлһэн залуу хүбүүн 1940 ондо тус газетын корреспондент болоһон ябаа һэн. Дайнай һүүлээр Ц.Дамбиев эндээ ажаллаһан намтартай. Ёро муутай зэбүүн тэдэ жэлнүүд хүн зоной хуби заяас гам хайрагүйгөөр эбдэжэ хаяа, сэдхэл бодолдонь эдэгэнггүй шарха үлөөгөө. Хэды иимэ хатуу сагай тохёолдоошье һаань, ажабайдал үргэлжэлөө, хүдөө нотагуудта юрын лэ ажал эрхилэгдэһээр байгаа.

СССР-АРАДАЙ ТАЛАНТНУУДАЙ БАРАГДАШАГҮЙ БУЛАГ МҮН!

АЛДАРТА ХАЙНУДЭР

Бүрхэлэн бадаржа байгаа бургас-монгол арадайгаа искусствые гайхамшаг хүсэтэй-

уралшань дабшуулагша 600 залуушууд болбол эрэй алдарта хайнүдэрые Москвада омогтойгоор

найхиhaа ондоо ямаршые арад болбол оорынгоо хули кулгура, искусство, гэм байгуулаагүй юм, уухашые арганыгуй.

арад хадаа ообэдынгоо хадаа олон зуугаад талантта уушые ургуулан гаргаа. хадаа дунда гайхамшагта хадаа хуниуд барагданагүй

Искусствын фронт дээрэ эрэйлжэ байгаа хүнүүд хадаа зангаараа, хүгжэмшэ хадаа ба ажалдаа хадаагаараа агууехэ талантуудые туйлана.

Театрын, филармониин эрэйлжэ гэдгээр, декадада хадаа эрэйлжэ бурят-монгол арадай искусствые хадаа далайсаарнь хүгжөөгдэ хадаагаан угаа ехэ талантуудынь удаан удаан хадаа мартгахагүй. Энэ искусствын хүдэмэрлэгчэ хүнтүрэлгэнэй култууринд эрэйлжэ уржална.

Түрүүшын национальна искусствые байгуулаа хадаа эрэйлжэ, вокальна мэргэжэлые хадаа театральна културые хадаагаан гайхамшаг хургуули болбол.

БМАСССР-эй уранзураашад бол декадын бэлэхэлдэ хадаа хадаагаан ажалдаа хадаагаан 380 шахуу талантуудынь энэ декадада хадаагаан Москвада хадаагаан уранзураагуудай арадай зохёолнуудай хадаагаан табигдаба. Энэ хадаагаан БМАСССР-эй уранзурааша-творческо ажалдай ургалгые хадаагаан.

Мүн, Бурят-Монголой эрэй филармони болбол арадай инструментүүдэй оркестр, эвенкийскэ дуунай ба хадаагаан ансамбль байгуулаа.

Эрэйлжэ составтай балетно ансамбль байгуулагдаба. Эдэнэрэй хадаагаан арадай танецуудые хадаагаан гүйсэдхэдэг талантууд урган гарахан байна.

Бурят-Монголой искусствын эрэйлжэ болбол бүхы хадаагаан амжалтануудаа бүри хадаагаан, хүсэнтүгэсөөр хадаагаан уялгатай.

И. М. ГУМАНОВ. Б.М. искусствын декадын уранхайханай хүтэлбэрлэгчэ.

ЭНХЭ-БУЛАТ-БААТОР ОПЕРОДО ХҮГЖЭМ НАЙРУУЛГА

"Энхэ-Булат-Баатор" оперын хүгжэм найруулгые юнэ харын торшо соо дүүргээн байнабди.

Арадай хуушанай дуунуудай аялгануудые абажа, оперын герой бүхэнэй түхэлдэ тааруулан найруулагдаа. Жэжэнь, Энхэ-Булат-Баатор болбол арадай герой байхан туладань, тэрэндэ арадай герой аялга - "Шоно баатар" гэжэ дуунай аялга олгогдон байна. Угитэй хүнэй басаган - үнэн сэдхэлтэ Ариун Гоохондо ажалша залуушуудай дуунай аялга олгогдоо.

Арадай дуунуудые авторшалан найруулханаа гадна, классическо оперонуудые үзэжэ - тэдэнэрхээ жэжээ абанан байнабди.

Свердловско консерваториин профессор композитор М. П. ФРОЛОВ.

Тэрэнэй студент Д. Аюшеев.

АРАДАЙГАА НАЙДАБАРИЕ ХҮНДЭТЭЙГӨӨР ДҮҮРГЭХЭБ

Мүнөө наймадахи жэлээ хууламэрилжэ байгаа манай театр эхин түрүүшынгээ үедэ

мэргэжэлтэй актёрнуудгүй ба мүн оорын репертуаршыегүй байхан юм. Тиймэнээ, бэрхэ шадабаритай актёрнуудые бэлэхэхынгээ хажуугаар, оорын репертуарнуудые байгуулаха баатай болохон байна. Эхин удаа театрын коллективэйхид хамтадаа пьесэ бэшэдэг байгаабди.

Эгээн түрүүн Шадаевай ба Цыдынжаповай зохёол - хүгжэмтэ зүжэг "Баир" табигданан ба удаалуулан "Энхэ-Булат-Баатор" зохёогдожо, оорын оперо байгуулгада үндэжэ нуури табигдаба.

Советскэ Союзай столица - Москвада, арадайгаа искусствын баялыгые харуулха агууехэ зол Бурят-Монголой театрта тудаба. Тус декадада бэлэхэлэй үе соо тон ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа.

"Энхэ-Булат-Баатор" оперын ба хүгжэмтэ драма "Эржэнэй" либреттэнүүдые зохёолго туншаа

хэлэхые хүсэнем.

"Энхэ-Булат-Баатор" пьесые зохёохын тулада, 1937 онһоо эхилэн хүдэлмэрлэн байнаб. Эинэндэ - Шоно-баатор тухай арадай эпос үндэжэ нууринь болгогдон байна. Иймэ темые шэлэхэдэ, бээ даанхай ба сүлөөтэ ажабайдалай түлөө хэдэн зуун жэлдэ тэмэсээн бурят-монгол ажалшадай бодого баатаршалгые харуулха зорилго урдаа табьянэм. Энхын образдо - арадай шэн зоригто баатарнуудые, эрхим габьяата сэрэгшэдые, эхэ орондоо үнэн сэхэ хүбүүдые харуулагдаа.

Декадада хабаадалсагша бидэнэр - ажалша бурят арадай хүбүүд ба басагад, арадайгаа найдабарие хүндэтгэгөөр харюулахбди гэжэ найдуулаб таниие, минии арад! Зол жаргалтай ба хүхиюн баяртай ажабайдал олгогшо манай правительствода, большевикүүдэй агууехэ партида ба ашата аба Сталинда спасибо!

Намжил БАЛДАНО - БМАСССР-эй арадай артист, драматург.

ШАЛГАЛТА ЭРХИМЭЭР ГАРАБА

Буряадай искусство, литературы декадын үдэрнүүдтэ гурбан зүжэг харуулагдахан юм. Тэдэнэй нэгэн "Энхэ-Булат-Баатор" гэжэ түрүүшын оперо табьян, ехэ харалган эхилэн байгаа. Мүн хүгжэмтэ зүжэг "Баир", оперошые хадаа шанга хүбшэрэгтэй, бэлэгтэй бэрхэ гүйсэдхэгшэдтэй байхаараа нийслэлэй харагшэдые хонирхуулаа, үндэр дээдэ сэнгэлтэдэ хүртөө нэн.

СССР-эй арадай артист Р.М.Глизэр - СССР-эй советскэ композиторнуудай Союзай оргкомитэдэй түрүүлэгшэ "Хурса найхан зүжэг" гэнэн сэнгэлтэ "Баирта" үгээн бэлэй. "Буряад-Монголой АССР-эй театральна искусстватай столицын олонинтэдэй эгээн түрүүшын танилсалгые амжалтатой дээрэ тоолохо хэрэгтэй. "Баир" - хүгжэмтэ драма хадаа тэрэниие харагшэдые ехээр хонирхуулаа. Зүжэг соохи режиссёр хууламэринь, уран гоё шэмэглэлгэнь, гайхамшаг ансамблинь, хонгёо найхан хүгжэмьн бидэниие баярлуулна. Москвитнууд болбол энэ зүжэг сооһоо нилээд олон шэнэ юмэнүүдые удхажа абаба. Хэрбээ эинэнэй урда тээ национальна искусствын декадануудай үедэ столицын олонинтэд болбол културатайнь, искусстватайнь танил байхан театрнуудай зүжэгүүдые харадаг байгаа наа, харин мүнөө урдань оройдооные үзэгдөөгүй искусствые харабад. СССР-эй арадуудай искусстватай танилсаха шэнэ хууданан манай урда нээгдэбэ...

Национальна залуу театр баяр гайхамшаг зохёолнуудые байгуулжа шадаха байһыень Буряад-Монголой гүрэнэй музыкально-драматическа театрын коллектив оорынгоо түрүүшын зүжэгөөр харуула. Эдир солистка Петрова гэжэ

Тэрэ халын гүйсэн ондо хонгёо найхан хоолойгоороо Буряад ороноо суурхуулан эдир залуу басаган ябанан Надежда Казаковна Петрова мүнөө амар мэндэ ажанууна, залуу үеин дуушэдые гарын ганзагада, хулын дууроод хүргэлсэжэ, сэдхэл дүүрэн олон жэлдэ жаргажа нууг лэ даа гэе. Декадада хабаадалсахан, нанан соогоо түрэл театртаа ажаллан Ханга Аубсановна Намсараева-Тумунова бага зэргэ үдэртэнэ ха, тээд бэнь найжарга лэ гэжэ хүсэе. Буряад ороной искусство, литература хүгжэлтынгоо үндэртэ гаража, гүлхэн арадуудай гунца оронон замынь эрэ ахамгад үетэнэй аша габьяань ехэ.

гайхалтайгаар хонирхуулаа". ("БМУ. 1940 оной октябрь).

Энэ харалгание газетэнүүд үдэр үдэрөөр мэдээсэдэг байба. "Октябрийн 22-то энэ залуу творческо коллектив болбол Г.Ц.Цыдынжаповоор ба А.И.Шадаевоор бэшэгдэнэ, хүгжэмьн - Б.Ямпиллов ба П.М.Берлинский гэгшэдээр зохёогдон хүгжэмтэ-драма "Баирые" хоёрдохёо харуула... Зүжэгые харагшад бүгэдэ Булганай ролине дүүргэжэ талантта артистка Н.К.Петровае баһа лэ халуунаар угтаба. Арадай эрэлхэг герой Баирай образ Ш.Б.Коротковоор тон шадамгай харуулагдаа. Бусад гол рольнуудые гүйсэдхэгшэдэй тоодо Хоборков, Ринчино, Шагжин, БМАСССР-эй габьяата артист Таров, Балдаков выступалбад...

Зүжэг дээрэ нүхэд И.В.Сталин, В.М.Молотов, К.Е.Ворошилов, А.А.Жданов байлсаба."

Мүн октябрийн 25-да "Энхэ-Булат-Баатор" оперые дахин табыхадань, нүхэд И.В.Сталин, В.М.Молотов, К.Е.Ворошилов, А.А.Андреев, А.И.Микоян, А.П.Берия, Г.М.Маленков, А.С.Щербаков байлсаба гэжэ газетэ мэдээсэ.

Юрэнхы дээрэ буряад-монголой искусство, литературы үдэрнүүд үндэр дээдэ хэмжэндэ үнгэржэ, мүн лэ тиймэ сэнгэлтэдэ хүртээн юм. Энээн тухайдань олон шэнжэлгэ-статистикууд бэшэгдэжэ, хэблэлдэ гарахан бэлэй. Иймэ амжалтыень үндэрөөр сэргэжэ, олон хүнүүдые гүрэн дээдын орденуудаар шагнаа, үндэр дээдэ нэрэ зэргэ олгоо: Буряад-Монголой хүгжэмтэ-драмын театр Ленинэй орденуор шагнагдаа, уран найханайнь хүтэлбэрлэгшэ БМАСССР-эй арадай артист Г.Ц.Цыдынжаповта СССР-эй арадай артистын нэрэ зэргэ олгоо, Ленинэй орденуор шагнаа. Ажалай Улаан Тугай орденуор 10 хүн, Хүндэлэлэй тэмдэг орденуор 18 хүн, "Эрхим ажалай түлөө" гэнэн медальаар 37 хүн шагнагдаа. РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша гэнэн нэрэ зэргэ Н.Г.Балдано, уран зурагша Ц.С.Сампиловта олгогдоо, артистнар Н.Д.Гендуцова, Н.Т.Гармаева, Ч.Г.Генишов, А.С.Ильин, Н.В.Таров гэгшэдтэ РСФСР-эй габьяата артистын нэрэ зэргэ олгогдоо бэлэй. Буряад-Монголой искусствын декадада хабаадагшэдые, эмхидхэгшэдые 2 харын салыгаар шагнаха гэжэ гүрэн тогтоогоо, мүн декадада хабаадалсахан үхибүүд амаралтын гэрнүүдтэ, санаторинуудта онохо нутгөөр шагнагдаа гэжэ мэтээр тухаламжа үзүүлэгдэнэ байгаа.

Буряадай искусство, литературы декадада бэлэхэ ажалда алибаа тухаламжа үзүүлэн ородой искусствын элитэ ажал ябуулагшадай нэрэ дурдагдаа, үшөө шэдитэ балетмейстер И.Моисеев, композитор В.Морошкин, режиссёр Н.Тихонов гэгшэдэй нэрэ нэрлэхэ, аша габьяаны тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Харалганай үдэрнүүд дүүсэд дүүрэлэй. 600 залуушуул урма зоригтойнууд энэ найндэрһөө бусаба. Эдэнэрэй ерээдүйн түсэбүүд хизааргүй ехэ нааб даа. Буряад ороной арад зон бусад арадуудтал адли хуушан жэлээ үдэшэжэ, жаргалта найхан байдал асарнай гэжэ шэнэ 1941 оныне угтанан бэлэй.

Д. ЖУГДУРОВА.

Г.Ц.ЦЫДЫНЖАПОВ.

Н.К. ПЕТРОВА.

Б.М. БАЛДАКОВ.

Ж.С. ПАГБАН.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН арадай поэт, Россин Уран зохёолшодой холбооной гэнүүн, оршуулагша Гунга Гомбоевич Чимитов БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй багшанартай, оюутадтай хаяхан уулзалга үнгэргэбэ.

Гомбоевич оршуулаа хэн. Буряад хэлэ бэшэгэй кафедрин ахалагша багша, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Дарима Дабавна Санжина хүндэтэ айлшантаяа танилсуулан, уулзалга эхилэн байна. Мэдээжэ поэт, оршуулагша уулзалгыгаа ехэнхи саг оршуулга

НҮЛӨӨ ЕХЭТЭЙ УУЛЗАЛГА

Гунга Гомбоевич хадаа манай республикын мэдээжэ поэт, шүлэгүүд болоп басинуудай 16 согсолбори номуудай автор юм. Олонхи номуудын үхибүүдтэ зориулагданхай. Пушкинай, Гоголин, Шолоховой, Михалковой, Бартогой, Руставелин, Шекспирэй, Островскиин, Горькиин, Леоновой, Лйтматовай зохёолнуудые оршуулхан байна. "Монголой нюуса тобшо" мүн лэ Гунга

тухай хөөрбэ. Мүн Сергей Михалковой басинуудые сугларагшадта түрэл хэлэн дээрээ уншажа үгөө. Харин оюутад Гунга Гомбоевичой оршуулхан шүлэгүүдые уншаа хэн. Уулзалгын түгсэхэдэ хүндэтэ айлшандаа гарай бэлэг барюулагдаба. Иимэ хонирхолтой уулзалга оюутадта ехэ нүлөө үзүүлхэ гэжэ ханагдана.

Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, БГУ-гай профессор С.Ш. Чагдуров, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Б.Б. Батоев, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор И.Д. Бураев, түүхын эрдэмэй кандидат Б.Д. Цыбиков, Буряадай арадай поэт А.Д. Бадаев, Буряадай арадай уран зохёолшо, "Хараасгай" журналай ахмад редактор Ц.А. Жимбиев, Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ Д.А. Б. Базаров, Д.А. Дамдинова, буряад хэлэнэй багша Э.П. Нанзатова, лицей-интернадай хурагшад М. Доржиев, З. Лоржанаев, Н.Б. Базаров, М.Н.

хабаатай 108 (эрхиин шүрэнүүдэй тоогоор) ойлгосонуудай тайлбари буряад ба ород хэлэнүүд дээрэ үгтэнхэй юм. Хэнэйшье хонирхоомор нэрэ томьёонууд юрын хүндэ ойлгосотойгоор, зохидоор тайлбарилгадан байна. - Гурба-дүрбэн шалтагаанһаа уламжалан энэ ном бэшэхэ гэжэ шийдээб. Шажан мүргэлдэмнай хабаатай олон үгэнүүд үсөөн хэрэглэгдэдэг боложо, мартагдахын туйлдаа хүрэншо. Зарим үгэнүүдэй удхые зон мэдэхэгүй байна. Соёл болбосоролой, бурхан шажанай хэргэгдэжэ байһан үедэ зондоо

Үнгэрһэн гурбан үдэрэй туршада республика доторнай 195 гэмтэ ябадал гаргагдаба. Тэдэнэй 130-ниинь элирүүлэгдэн тодорхойлогдожо, хэмжээнүүд абтаа. Энэл хугасаада 92 хулгай хэгдээ, дээрмэдэн добтолхо 17 ушар үзэгдөө, наркотическа бодосуудтай холбоотой 8 гэмтэ ябадал гаргагдаа. Тиххэдэ гурбахан үдэрэй туршада 5 автомашина хулуугдажа, нэгэниинь лэ олодо, 7 буу милициин хүдэлмэрилэгшэд булян абтаа.

МҮНГЭТЭЙ ГЭЖЭ МЭДЭНЭЛ ХАШ

Мүнгэ зөөритэй хүнүүдые "агнан" доромжолхо ушарнууд хүлээ үедэ олошорно. Мэдэһэн лэ хүнүүд эдэ ябадалнуудта хабаадана гэжэ хэлэхээр лэ ха. Жэшээн, Улаан-Үдын Восточный нууринда ажаһуудаг П. гэгшэ гэртээ 50 миллион түхэриг баряад байна гэжэ дүтын лэ хүнүүдхээ, хүршэнэрһөөнь гү, али булын "нүхэдһөө" бэлэ хэн мэдэбэ гэгшэб. Гэхэтэй, үглөөнэй 8 сагта нюуринуудтаа баг үмдэһэн 3 танигдаагүй дээрмэшэд тэрэнэй гэртэ хүсөөр орожо, гэртэй эзэниие пистоледээр занан хүлээд, байһан мүнгыень үбэртлөөд арилаа. Баһал иимэ ушар Улаан-Үдын Заречнэ нууринда болобо. Б. гэгшэ гэртэй эзэн эхэнэрэй мэдүүлхэнэй ёһоор, үдэшин 10 час хахад багаар 4 эршүүл гэртэйнь үүдые эбдээд буу шуугаар айлгажа, бээдэшни хүрэхэбди гэжэ занаж, 19 миллион түхэригын "хуладхаа". Энэ гэмтэ ябадалаар И. ба Д. хоёр хэжэглэгдэнэ гэжэ милициин хүдэлмэрилэгшэд мэдээсэнэ.

МАРИХУАНА ОЛДОБО

Наркотическа бодосуудые хэрэглэхэ, тэдэниие үйлдбэрилэн худалдаха, ондоо тээхээ асарха ушарнуудай улам бүри хүжэржэ байһан баримта олоной ханаае зобооно. Илангаяа эдир залуу үетэниие энэ муухай, аюултай ябадалда олоорнь хабаадуулжа байһан үзэгдэл жэһыдхэ хүргэнэ. Энэ бодосой амта нэгэшье дахин үзэһэн хүн, саанадаа тэрээндэ татуулан, шадал хулатайхан хүн байбал, эсэргүүсэхэ арга боломжогүй хосордог юм гэжэ олондо мэдээжэ ааб даа. Тиихэдэ, эдэ бодосуудые худалдаха гэгшэ олзотой хэрэг гэжэ "амгыень" мэдэһэн хүйхэрнүүд үдэр хүнигүй харахэрэгээ аюуулаар. Хольешье холо гэнгүй, харгыешье уга гэнгүй, хуулиһаашье нэргылхээ тоодоггүй тэдэнэрэй олониинь баригдажал, элирүүлэгдэжэ байдаг. Жэшээн, хаяхана Улаан-Үдын Борсоевой нэрэмжэ гудамжаар ябаһан ГАЗ-24 түхээлэй машина милициин хүдэлмэрилэгшэдэй байлгаад нэгэжэхэдэнь... аяар 10 килограмм марихуана олдобо ха юм. Гол түлээ үгтэнгөөр лэ хэгдэһэн бодосууд республикадамнай дэлгэрэнхэй гэгдэдэгшье хаа, бага бэлэ хэмжээнэй энэ бодосой би болон ушарһаа нэргылхээр лэ байна. Мухар-Шэбэрэй Балта нууриной хониншон К. гэгшынэ 2 килограмм үлэнэг мүн лэ олдобо. Тушаан боложо паспортын гурим сахиха талаар шалгалтын үедэ энэ бодос олдоһон байха юм. Ямар зориготойгоор тэрэниие бэлдэһэнэ, нюужа байһанаа хониншон гайлбарилхаһаа гадна, хувлиин ёһоор харюусаха болоно.

ХУУРМАГ СААРХАНДА ҮНЭНШӨӨД

"Эктион" гэжэ хизаарлагдамал харюусалгагай хамтаралай директор мүнөө болотор толгойгоо тоншодог байха юм. Ушарын гэхэдэ, энэ жэлэй июль нарын 10-да Мухар-Шэбэрэй Сагаан-Нуур нуогагай "Алиса" гэжэ фермерскэ ажахын хүтэлбэрилэгшэб гэжэ нэгэ һөөл "илдамхан" эхэнэр тус фирмэлээ 4 миллион түхэригэй эдэ хоолой зүйлнүүдые һүүлдэн тоосохоор абаһан байгаа. Энэ фирмын директор, тэрэнэй эрэн марианаар будагдан илдамхан нюуртань этигээ бэлэ, харин эгээл энэ ажахын хүтэлбэрилэгшэ гэгшэн эдэб тамгатай үнэмшэлгэ саархануудтань үнэмшэһэн байгаа бшуу. Тээд үнэ сагай үнгэршэхэдэ, үри шэриее нэхэхээр тэрэнэй ошоходонь "илдамхан" эхэнэршье, "Алиса" ажахыншье үгы байшоо.

ХАРГЫН АЮУЛНУУД

Хари гүрэнүүдэй ялаб-садаб гоё машинанууд халхи татан хотынмай үйлсэнүүдээр урагна хойшоо олоор гүйлгэддэг болонхой. Тээд харгын аюулнууд олон. Илангаяа Улаан-Үдымнай хонхор-янхар үйлсэнүүд, халгуухай, саһа мүльһөөр хушагдан харгынүүд болон бусадшье гай тодор үзүүлдэг "зүйлнүүд" дүүрэн. Бүри хаяхана "Тойота-Камри", түхээлэй хүнгэн машиние Жердевэй нэрэмжэтэ үйлсөөр жолоодожо ябаһан Г. гэгшэ урдаһаань ержэ ябаһан МАЗ түхээлэй томо машинын харгы дээрэ гэнгэ гаража, тэрэнтэй мүргэлдэһэбэ. Түргэн ябаһан машинанууд айхабтар шангаар "уулзажа", одоошье аймшагтай аюул болоо. Жолоошон, хажуудань хуугаад ябаһан гурбан хүнэй нэгэниинь тэрэ дороо һаһа бараһан байна. Хоёрын мүнөө больницада. Энэ үдэр Улаан-Үдын Южны нууринда "Жигули" түхээлэй машинаар ябаһан жолоошон, харгын нугалга һайнаар гаража шадахгүй байһанайлгаа тудлоо, хажуудань ургажа байһан модоной бүхыень үзэхэ баатай болоо хэн. Авто-хүлэгэйнгөө "хамарье" тэрэ һайтар намабашье, үтэр түргэн тэндэһээ арилаа бшуу. Гансал муун гэхэдэ, хуугаад ябаһан 11-дэхи классай хурагша С. гэгшэ (толгойн гэмтээд байгаашье хаань) тэрэ орхөөд ябаһан байгаа. Гэртээ зүг ороод байхадань ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд хойноһонь гүйлгэдэн ерэнэн байха юм. В. ШАГДУРОВ.

"ШЭДИТЭ ЭРХИТЭЙ" ТАНИЛСАЛГА

Буряад Республикын 1-дэхи үндэһэн лицей интернадай актыва зал соо Любовь Бимбаевна Намжилоной "Шэдитэ эрхи" гэгшэн номтой танилсалга ноябриин 12-ой үдэр үнгэргэбэ. Олон тоото эрдэмтэд, багшанар, лицей-интернадай хурагшад, Любовь Бимбаевнагай шотагаархин эндэ сугларжа, шэпэ ном тухай хөөрөлдөө эмхидхэһэн байна. Бүгдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэлэй вице-президент Б.Д. Баяртуев тус үдэшые хүтэлбэрилөө.

Намжилон, З. Бардуева ба бусад нүхэд үгэ хэлэхэдэ, Л.Н. Намжилоной суглуулажа согсолһон энэ номой ехэ удха шанартайе, хүн зондо тухатайе тэмдэглэе. Үгэ хэлэһэн хүн бүхэн хани халуун амаршалгануудаа авторта хүргөөд, һайн һайханиие хүсэжэ, арад зондо тухатай, удха түгэлдэр үшөө олон номуудые бэшэжэ хэблүүлхыень хүсэбэ. Эндэ ном тухай тобшо тэдыгээр хэлэхэ дуран хүрэнэ. "Шэдитэ эрхи" соо буряад зоной шүтэгдэг Буддын шажанда

тухатай юумэ хэжэ, хуушарһан үгэнүүдэй удхыень тайлбарилжа, тэрэ нэрэ томьёонуудые суглуулаад, хэблүүлхэ гэжэ шийдээ хэм, - гэжэ "Шэдитэ эрхиин" автор Л.Н. Намжилон хөөрэнэ. Тус ном өөрынгөө уншагшадые заатагүй олохо байха. ... Уянгата дуунуудшые, уран шүлэгүүдшые энэ үдэшэдэ эдэлээ. Нүхэсэлэй оршон байдалда үнгэрһэн энэ хэмжээ ябуулгада үндэр сэгнэлтэ үгтөө гээд онсолөө. Б. БАЛДАНОВ. БГУ-гай II курсын оюутан.

ЕРЭЭДҮЙН БАГШАНАР ДҮЙ ДҮРШЭЛӨВ НЭМЭЭНЭ

Буряадай гүрэнэй университетэй буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй V курсын оюутад практикая гаража эхилэнхэй. Улаан-Үдэ хотын олон хургуулинуудта, онсолбол, 51-дэхи, 33-дахи, 41-дэхи, 3-дахи лингвистическэ гимназида, үндэһэнэй 1-дэхи лицей-интернада, 29-дэхи буряад гимназида болон эрдэмэй бусадшье эмхи зургаануудта залуу багшанар дээдэ хургуулида үзэһэн, габанаһаа хэрэг дээрэн бөлүүлэжэ туршана. Тиххэдээ Түнхэнэй, Хөжэнгын, Захааминай, Яруунын, Зэдын ба бусадшье аймагуудай, Усть-Ордын болон Агын автономито округуудай хургуулинуудта 5-дахи курсын оюутад эльгээгдэнхэй.

Урда жэлнүүдэй практикануудта орходоо, мүнөө жэлэйхи нэгэ бага ондооног. Ушар юуб гэхэдэ, БГУ-гай дэргэдэ нээгдэһэн багшын эрдэм олгодог институтай (толгойлогшонь-педагогикын эрдэмэй доктор, профессор Н.В. Языкова) мэргэжэлтэдэй зоёһон шэнэ програмаар оюутад практикая гараха юм. Байгша оной эсэс бологор үргэлжэлхэ тус хэмжээ ябуулгынаа дүүрэгэр, буряад факультэдэй V курсын оюутан бүхэн 15-20 дээдын шанарай хэшээл үнгэргэхэ зэргэтэй. Гадна, "хамгаалгын" нэгэ хэшээл хүн бүхэн үнгэргэхэ ёһотой юм. Ерээдүйн багшанарай бэлэн бэлэ хэрэгтэ амжалта хүсэе. Б. БАДМАСАНЖИН.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А.Л. АНГАРХАЕВ. РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: С.Д.РИПЧИНОВ (редакторай орлогшо), Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (харюусалгата секретарь), Р.Б. ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентгыл ба Правительствын аппарат), Д.Д. СУНДАРЦИН (Буряад Республикын Арадай Хурал), ганагуудые даагшад: Г.Х.ДАШЕЕВА, Ц.Ц. ДОНДОГОЙ, С.Д.ОЧИРОВ, Т.В.САМБЬЛОВА, В.И.ЛИНТАЕВ (хэблээлэй директор).	Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаршвиллин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газегын редакци.	Газетэ хэблээлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4317. Хэблээлдэ гусаагдалан саг 17.00.	"Республиканска типография" гэгшэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэдэ абтанхай. Заказ № 78100.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретарин - 2-50-52, секретарида - 2-62-62, ганагууд үндэһэнэй болон политическэ асуудалнуудаар - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-34-05, экономикын - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, соёлой болон түүхын - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, залуушуулай, оюутанай ажабайдалай болон олонингын хүдэлмэрин - 2-54-93 (даагшань), 2-69-58, мэдээлэлэй болон соносолой 2-66-76, 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна гүбэй - 2-66-76. "Бурятия" хэблээлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.